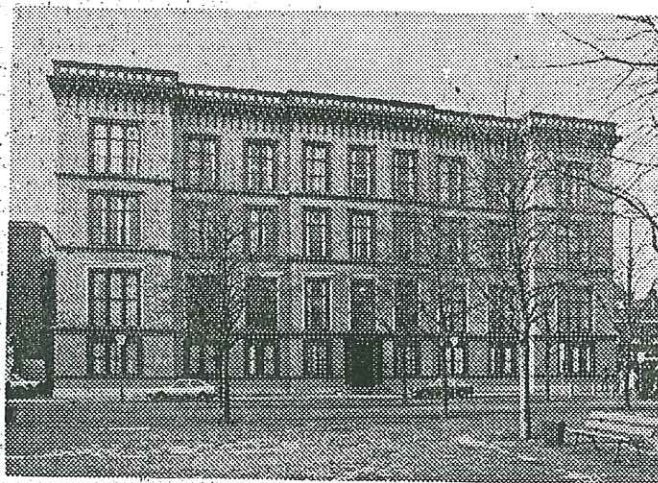

De warme kleur grijs in combinatie met de roestbruine tint van de raamkozijnen van het voormalig Ministerie van Koloniën aan het Plein moeten iedere voorbijganger wel eens zijn opgevallen. Het zijn de oorspronkelijke kleuren van dit gebouw dat hier tussen 1859 en 1861 verrees. De architect was W.N. Rose (1801-1877) die 'Bouwmeester der Landsgebouwen in de Residentie' was.

Zelden is een Haags gebouw zo fel bekritiseerd als dit bouwwerk. Rose heeft dan ook niet kunnen dromen dat ongeveer honderd jaar na zijn dood zijn geesteskind nog eens een plaatsje op de rijksmonumentenlijst zou krijgen. De carrière van deze rijksbouwmeester verliep dramatisch, zoals we zullen zien. Waarom vond de 19e-eeuwse Hagenaar 'Koloniën' zo lelijk? Wie zou heden ten dage nog durven beweren dat het gebouw het Plein ontsiert? Een (anonieme) auteur in de *Hollandsche Spektator* van 1861 vond dat wel en schreef een vernietigend stuk over het gebouw. 'Een fabriek', noemde hij het, of nog erger: 'een voliëre'. Het glasoppervlak stond in geen enkele verhouding tot de gesloten muurdelen. In de kamer zouden de ambtenaren bijna verblind worden door het vele licht dat door deze grote ramen naar binnen scheen en nog eens weerkaatst werd door de kale witte muren. We zouden een architect nu eerder prijzen om dergelijke lichte vertrekken.

Maar de verontwaardigde auteur had nog veel meer aan te merken. De gietijzeren zuiltjes die Rose aan weerszijden van de vensters op de eerste verdieping had geplaatst, vond hij ronduit belachelijk. Deze zuiltjes zijn niet meer aanwezig omdat ze bij een restauratie in 1959 zijn verwijderd wegens roest. Op één plek is nog een authentiek venster met zuiltjes te zien, namelijk daár waar een oorspronkelijke buitenmuur door een verbouwing in 1883 een binnenmuur is geworden. De gietijzeren zuiltjes werden louter aangebracht voor de decoratie en hadden geen dragende functie. Felle kritiek ondervond ook de ingang. Deze zou namelijk veel te klein zijn. We moeten toegeven dat de deur aan het Plein verre van monumentaal is, zeker gemeten naar de normen van die tijd. Door de latere verbouwingen is de kritiek van de auteur op

• Het voormalig Ministerie van Koloniën aan het Plein

het interieur nu moeilijk te beoordelen. De trappen vond hij bij voorbeeld veel te stijf en zij zouden met name bij het haastige afdalen van de ambtenaren aan het einde van de werkdag gevaar kunnen opleveren.

Gietijzer

De belangrijkste reden waarom Roses gebouw op de Monumentenlijst staat, is het opvallende gebruik van gietijzer. De consoles, de daklijst en de eerder genoemde zuiltjes waren van dit materiaal vervaardigd. In de hal op de eerste verdieping zien we een constructieve en decoratieve toepassing van dit materiaal. De gekoppelde gietijzeren zuilen hebben sierlijke kapitelen in de vorm van grote gestileerde bladeren met bloemen. Bij de dakconstructie heeft Rose gietijzer louter constructief gebruikt.

Rose was in Nederland een van de eerste architecten die gietijzer durfde toe te passen in een gebouw dat geen fabriek of station was. Op de eerste verdieping is een kamer waarvoor de gefirriteerde auteur in de *Hollandsche Spektator* overigens wel waardering had: de regentkamer. In dit deftige vertrek, gemeubileerd in stijl, werden de residenten bij hun bezoek aan het moederland ontvangen. Boven de deur prijkt een uitspraak van Jan Pieterszoon Coen: 'Daer can in Indië wat groots verricht worden'. Van de oude residenten hangen in deze kamer portretjes aan de wand. Rose had een speciale band met onze koloniën: hij was er geboren en zijn vader was resident geweest in Cheribon op Java.

In het leger ontving Rose een ingenieursopleiding. Deze opleiding doet een deskundig constructeur verwachten, en niet zozeer een estheticus. Het omgekeerde is echter

waar. Op constructie-technisch gebied was Rose geen held. In 1855 werd hij in Rotterdam zelfs ontslagen als stadsbouwmeester omdat een door hem geconstrueerde kademuur was ingestort. Het gemeentebestuur stelde hem overigens direct na zijn ontslag weer aan (op proef) als ingenieur-architect. Ook twee andere werken van zijn hand in Rotterdam (een ziekenhuis en een brug) vertoonden na verloop van tijd gebreken. De estheticus/theoreticus Rose kwam beter uit de verf in zijn talrijke publicaties en lezingen.

Rijks-sloopmeester

In 1858 werd Rose benoemd tot Bouwmeester der Landsgebouwen in de Residentie, kortweg: rijksbouwmeester. 'Koloniën' was een van zijn eerste projecten in de residentie dat hem niet in dank werd afgenomen. Het was echter nog niets vergeleken bij de opschudding die Rose teweeg zou brengen met zijn restauratie van de Ridderzaal. Deze escapade zou hem bovendien de titel 'rijks-sloopmeester' opleveren.

Rose verving namelijk de aangetaste houten kapconstructie van de Ridderzaal door een gietijzeren constructie. Om dit materiaal, dat ongetwijfeld veel mogelijkheden had, toe te passen bij de restauratie van een middeleeuws gebouw, ging toch iets te ver. Omstreeks de eeuwwisseling zou men zijn misplaatste toevoegingen weer verwijderen en vervangen door een houten constructie. Toch is men de laatste jaren anders gaan denken over deze fel bekritiseerde architect. Wellicht was zijn materiaalgebruik te onconventioneel voor zijn eigen tijd, en het gebouw aan het Plein wordt nu juist daarom gewaardeerd.